

De denkende klas

We zouden onze leerlingen meer gelegenheid moeten geven hun eigen verwondering te volgen en spelenderwijs hun eigen vragen te onderzoeken. Dan denken ze zelfstandig na en reproduceren niet alleen maar kennis die we hun aanbieden. Dat maakt de lessen leuker en spannender, zowel voor hen als voor leraren.

Kennis is belangrijk. Behalve goed leren lezen, schrijven en rekenen moeten kinderen op school vooral veel kennis opdoen. Maar deze moeten leraren voor kinderen wel 'levend' en betekenisvol maken. Niet alleen dat wat is vastgelegd in schoolboeken, maar ook kennis die in verbinding staat met de wereld buiten school en die voortdurend verandert.

Wat is een denkende klas?

Een denkende klas (en ook een denkende school) is een plaats waar:

- leerlingen samen met hun leraren nadenken over alles wat hen verwondert;
- iedereen bezig is dingen uit te vinden en te onderzoeken hoe de wereld in elkaar zit;
- de gangen en lokalen volhangen met de producten van de denkbaarheid van leerlingen en leraren.

Zelf denken maakt dat kinderen plezier in de lessen hebben, omdat ze hun eigen nieuwsgierigheid en verwondering kunnen volgen. Ze leren hoe ze problemen zelfstandig aan kunnen pakken. Ze leren hun eigen mening te vormen en niet blind te geloven wat hun wordt voorgespiegeld. Dit is diep denken. Daarvoor zijn spelen, experimenteren, fouten maken – en opnieuw proberen – nodig.

Verwondering

Denken begint bij verwondering. We beginnen met aandachtig kijken (luisteren, lezen, waarnemen) zonder te oordelen. We nemen niets van wat we zien (horen enzovoort) als vanzelfsprekend aan. De kunst is die 'kinderlijke' verwondering bij onszelf te versterken, om ons met de kinderen samen te verwonderen. Verwondering als denkhouding heeft een grote onderwijspedagogische waarde. Niet alleen omdat zij leerlingen kan motiveren, maar vooral ook omdat verwondering de wereld laat zien zoals deze is, inclu-

Dick van der Wateren schreef 'De denkende klas. Motiveer je leerlingen door samen met hen vragen te stellen en na te denken'. Dit boek – dat in samenwerking tussen de LBBO en LannooCampus tot stand kwam – geeft onder andere oefeningen en praktijkvoorbeelden die je helpen van een klas een denkende klas te maken. Ook is er veel aandacht voor de kunst van goede vragen stellen.

EAN: 9789401474740

Pagina's: 224

Prijs: € 25,99

Bestellen via lannoocampus.nl.

sief de grenzen aan ons begrip ervan. Pas wanneer we ons bewust zijn van het mooie, bijzondere, verrassende en ontroerende dat aan ons is verschenen, kunnen we goede vragen stellen: vragen die het denken stimuleren. Het resultaat van onze verwondering en het diepe denken dat erop volgt, is niet te voorspellen. Lessen kunnen zomaar een heel andere kant uitgaan dan we hadden gepland. Dat is lastig wanneer we het effect van ons onderwijs altijd in de hand willen houden en willen kunnen meten. Het vraagt wat moed om erop te vertrouwen dat kinderen op deze manier wel degelijk veel leren en dat die kennis beter blijft 'hangen' dan wanneer we hen alleen maar kennis uit een boek laten reproduceren (Dewey, 1933; Perkins, 1992; Ritchhart et al., 2011).

Wetenschappelijk bewezen?

We worden in het onderwijs van alle kanten aangespoord les te geven met methoden waarvan de effectiviteit wetenschappelijk bewezen is. Steevast komt dan directe instructie naar voren als de enige, echt effectieve manier van lesgeven (Kirschner et al., 2018). Het zou onverantwoord zijn les te geven door onderzoekend of ontdekkend leren.

Ik pleit niet voor het een of het ander. Ik ben van mening dat een goede leraar beide manieren van lesgeven beheerst. Voor allebei is een juiste tijd en plaats. Mijn tip is directe instructie toe te passen wanneer het gaat om eenduidige opdrachten en kennisvragen waarop maar één goed antwoord is. Dat is bijvoorbeeld het geval bij spelling, rekenen en feiten. Gebruik andere werkwijzen voor complexere opdrachten waarvoor geen standaardoplossingen bestaan en die vragen om samenwerking. Je richt je dan op het vermogen van kinderen om problemen te herkennen en daarvoor creatieve oplossingen te bedenken.

Een leraar vertelde: 'In het lesboek stond een lange kralenketting met afwisselend tien rode en tien witte kralen. Daar hangt dan zo'n blokje boven waarin de kinderen moeten schrijven hoeveel kralen er precies op dat punt van de ketting zijn. 23, 35, 42 enzovoort. Wij denken dat kinderen door die kleuren ontdekken dat je met tientallen gemakkelijk kunt rekenen en vervolgens de eenheden kunt tellen.'

Dick van der Wateren

Dick van der Wateren is leraar natuurkunde, onderzoeker en auteur van artikelen en boeken over onderwijs en pedagogiek. Hij geeft leraren trainingen in verwondering en denken en in het begeleiden van begaafde en onderpresterende kinderen. In zijn filosofische praktijk De Verwondering voert hij gesprekken over vragen over leven, werk, relaties en zingeving.

De grootste eyeopener kwam toen we, in plaats van die som, een heleboel blokjes op tafel gooiden en vroegen: hoeveel blokjes liggen hier nou? Pas na twintig minuten kwam de eerste slimmerik erachter dat tellen toch lastig was: als we nou groepjes van tien maken? Ze hadden al zo vaak die kralenketting-sommen gemaakt en wij maar veronderstellen dat die kinderen echt wel in de gaten hadden dat je met tientallen heel gemakkelijk kunt optellen en aantallen kunt vormen; nou, daarmee hielden we onszelf dus voor de gek' (Van der Wateren, 2020).

Deze leraren lijken erg omslachtig les te geven. Hadden ze hier niet veel effectiever instructie over kunnen geven, zoals het meestal gaat op school? Maar dan kan het een trucje worden dat kinderen braaf leren, maar dat hen niet tot dieper inzicht brengt.

De ervaring van veel leraren (inclusief mijzelf) is dat inzichten die ontstaan door zélf uitzoeken en denken veel duurzamer zijn. Niet alleen voor de leraren was het kralen-experiment een eyeopener. De kinderen zullen deze ervaring ook niet snel vergeten: ze hebben zelf ontdekt dat werken met tientallen handig is en ook waarom dat zo is. Dat hoeft je ze dan niet meer uit te leggen. Dan is er echt sprake van diep inzicht dat ook langer beklijft.

Literatuur

- Dewey, J. (1933). *How we think: A restatement of the relation of reflective thinking to the educative process*. D.C. Heath & Co.
- Kirschner, P. A. K., Claessens, L., & Raaijmakers, S. (2018). *Op de schouders van reuzen. Inspirerende inzichten uit de cognitieve psychologie voor leerkrachten*. Ten Brink.
- Perkins, D. (1992). *Smart schools: Better thinking and learning for every child*. The Free Press.
- Ritchhart, R., Church, M., & Morrison, K. (2011). *Making thinking visible: How to promote engagement, understanding, and independence for all learners*. Jossey-Bass.
- Van der Wateren, D. (2020). *De denkende klas. Motiveer je leerlingen door samen met hen vragen te stellen en na te denken*. LannooCampus.